

הוויכוח בין הציונים על דמות החברה שעתידה לקום בארץ ישראל

התנועה הציונית, גם בתקופתו של הרצל וגם לאחר מותו, התמודדה עם שאלות ומשימות שעוררו מחלוקת בין התפישות השונות והזרמים בתנועה הציונית.

אחת השאלות הייתה לגבי דמותה של החברה שעתידה לקום בארץ ישראל.

חברת מופת דתית לאומית:

את גישה זו הובילה הציונות הדתית.

עמד בראשה – הרב יצחק יעקב ריינס.

הרעיון המרכזי:

הרב ריינס תמך בתפיסתו המדינית של הרצל. הוא סבר כי תפקידה של הציונות לעסוק בפעילות מדינית וכי עליה לפעול בכל דרך לשיבתו של העם היהודי לא"י.

הוא ראה בתנועה הציונית ארגון בו משתתפים חילוניים ודתיים יחדיו, אך ביקש שהתנועה הציונית לא תפעל בניגוד לדת ולא תפעל כלל בנושאי חינוך ותרבות – דבר העלול לעורר חשש בקרב היהודים הדתיים מפני אופי חילוני של התנועה, והם יעזבו אותה.

ב-1902 קמה קבוצה בתוך התנועה הציונית שהובילה את היוזמה כי פעולות התרבות והחינוך יהיו חלק מתפקידיה של התנועה הציונית.

כתגובה הקימו חברים דתיים בתנועה הציונית סיעה ששילבה בין הרעיון הציוני לתפיסת העולם הדתי-

תנועה ציונית דתית – **המזרחי** (מזרח"י- ראשי תיבות של המרכז הרוחני)

סיסמת התנועה: "ארץ ישראל לעם ישראל על פי תורת ישראל"

בניגוד לרבנים חרדים שטענו כי הקמת מדינה היא אירוע משיחי-אלוהי ואסור להתערב בו, ריינס והציונות הדתית שללו את הקשר הזה וראה בו שני תהליכים, כמו כן טענו כי ישנם שלושה יסודות שווי משקל:

ארץ ישראל, העם היהודי והתורה.

לטענתו, הציונות היא פעולה אנושית להצלת העם היהודי ומהתבוללות.

דמות החברה בא"י לפי גישה זו:

אנשי המזרחי התנגדו שלאחר שתקום מדינת יהודים בא"י על בה מערכת חינוך מודרנית-לאומית-חילונית. הם דרשו להבטיח את הצביון הדתי של העם וחינוכו בארץ ישראל.

www.agurim.co.il

חברת מופת סוציאלית:

את גישה זו הובילה הציונות הסוציאליסטית.

עמדו בראשה - נחמן סירקין, ודב בר בורוכוב

הרעיון המרכזי:

הקמת מדינה יהודית על בסיס ערכים סוציאליסטיים, כלומר: שוויון חברתי, מעמד פועלים החי בכבוד ואינו מנוצל וחובתה של המדינה להבטיח זאת.

התנועה הסוציאליסטית הייתה תנועה כלל עולמית, שהאמינה באותם רעיונות במדינות השונות. סירקין היה הראשון לטעון שיש להקים מסגרת מדינית סוציאליסטית שתפעל לטובת העם היהודי.

יש לציין כי יהודים רבים היו חברים בתנועות סוציאליסטיות בארצות מוצאם, והרעיון היה לאחדם (תחת הרעיון הציוני).

הדרך להשגת המטרה:

יש להגשים את הציונות על ידי התיישבות שיתופית על אדמות שיהיו שייכות ללאום, כך ימנע היווצרות של משק פרטי השואף לרווח ומנצל את העובדים.

בשנת 1906 קמה תנועת פועלי ציון ברוסיה, ומנהיגה היה בורוכוב. הוא טען, שהיהודים צריכים להקים מדינה שבסיסה הכלכלי שונה ממה שהתרגלו אליו בגולה.

בגולה, מרבית היהודים עסקו במסחר, ברוכלות ובמקצועות חופשיים, ומיעוטם היו פועלים ועובדי אדמה. בניגוד לשאר העמים, בהם רוב האוכלוסייה עסקה בחקלאות ותעשייה.

כדי שתקום מדינה יהודית, על היהודים לשנות את עיסוקם, ועל רובם לעסוק בעבודת כפיים – חקלאות אך גם תעשייה – אלו הם המקצועות היצרניים.

היתרון בחברת מופת סוציאליסטית:

• **תיקון המבנה הכלכלי חברתי של העם היהודי** - החברה שתקום תהיה חברת פועלים יוצרת, שיתופית, שוויונית וללא הבדלי מעמדות.

• **תועלת לאומית** - מעמדות גורמים לכך שכל אחד מנסה לדאוג ולקדם רק את עצמו, ואינו דואג לכלל ולמטרות העם. כאשר החברה תהייה שיתופית ושוויונית כך כולם יהיו מגויסים למטרות התנועה הציונית.

הגישות השונות בתנועה הציונית בנוגע למטרתה העיקרית של התנועה ולדרכים להגשמתה. הויכוחים שהיו בנושאים: דת, תרבות ודמות החברה הציונית שעתידה לקום בארץ ישראל

קריטריונים	ציונות מדינית	ציונות מעשית	ציונות דתית	ציונות סוציאליסטית
ניתוח הבעיה היהודית, ומטרה/תפקיד הציונות למען פתרונה.	<u>הבעיה</u> : "צרת היהודים"- האנטישמיות. <u>התפקיד</u> : פתרון הבעיה הקיומית של הלאום היהודי.	<u>הבעיה</u> : "צרת היהודים"- האנטישמיות. <u>התפקיד</u> : פתרון הבעיה הקיומית של הלאום היהודי.	<u>הבעיות</u> : התבוללות, התרחקות מהדת-החילון, מצוקה כלכלית ואנטישמיות. <u>התפקיד</u> : שמירה על הזהות היהודית-דתית.	הבעיות: המבנה החברתי-כלכלי המעוות של העם היהודי ומצוקתו הייחודית של הפועל היהודי על רקע דחייתו מהחברה הסובבת אותו. התפקיד: פתרון הבעיה הקיומית של העם היהודי ויצירת חברה שוויונית בעלת מבנה כלכלי-חברתי נורמאלי.
הדרך למימוש המטרה, התפקיד של התנועה הציונית	השגת זיכיון להקמת מדינה ע"י משא ומתן דיפלומטי, פנייה למנהיגי מעצמות ואחריה עלייה לא", התיישבות ובניית מוסדות פוליטיים מדיניים יצוגיים של הלאום היהודי.	פעילות מעשית ומיידית בא": עלייה לא", חינוך ועידוד היהודים בתפוצות לעלייה יצירת רוב יהודי בא", קניית אדמות, התיישבות ובניית בסיס כלכלי בא". יצירת התשתית בא" של ישוב לאומי יהודי תוביל לשלב השני- לדרישה להקמת מדינה. כלומר, קביעת העובדות בשטח יעזרו להשגת אישור מדיני ויתנו תוקף מוסרי לדרישה הציונית. כבוש העבודה בא".	חיזוק התודעה הדתית-לאומית באמצעות הקמת מוסדות חינוך, תמיכה בעלייה, רכישת קרקעות וישוב א" שאלו הן גם מצוות דתיות. הקמת המדינה היא מעשה דתי היא ראשית הגאולה.	עלייה לארץ ישראל, גיבוש מעמד של יהודים עובדי אדמה ופועלים. הקמת מסגרות עבודה והתיישבות שיתופיות שוויוניות בא". הדרך הנכונה להקים את הארץ היא השיטה הסוציאליסטית-איחוד כוחות על ידי שותפויות. הסוציאליזם יהווה מקור משיכה ליהודים חסרי הון. מאבק על עבודה עברית ועל תנאי עבודה והקמת ארגוני פועלים.
הדגשים בשאלות: דת, תרבות ודמות החברה שצריכה לקום בא".	א"י כמדינת יהודים ריבונית שבה שולט הרוב היהודי. מקלט ליהודים מרדיפות. תרבותה ואופייה יקבעו בעיקר על ידי הרוב היהודי אבל תרבות זו איננה תנאי לחיים משותפים. היא תהיה מדינת מופת מתוקנת שישררה בה צדק ושוויון. תשרור בה סובלנות דתית אך גם הפרדה מוחלטת בין דת למדינה והיא לא תתנהל כמדינה תיאוקרטית	הקמת חברה עובדת, טיפוח עבודה יצרנית בכלל ועבודת האדמה בפרט כביטוי לתחייה הלאומית ולתיקון האדם היהודי. כבוש העבודה הן כביטוי ליהודי החדש השונה מהיהודי הגלותי והן למען קנייה מוסרית של א"-היהודי קשור לאדמתו.	"עם ישראל תורת ישראל וארץ ישראל"- הדת היהודית הלאומיות היהודית וארץ ישראל הם יסודות המשלימים זה את זה. אורח חיים יהודי דתי מלא ניתן לקיים רק בא". המדינה בא" תהיה בעלת צביון יהודי ברוח ההלכה היהודית שתמלא מקום מרכזי בחיים הציבוריים. הסמכות הדתית והדת יהיו חלק מהמדינה. החברה הדתית תשתף פעולה עם הזרמים הציונים הלא דתיים.	הקמת מדינה לאומית ציונית-סוציאליסטית. חברה יהודית בא" עובדת ויצרנית בעלת מבנה המבוסס על עובדי אדמה ועובדי תעשייה ומעמד פועלים ניכר. חברת מופת המבוססת על עקרונות הצדק והשוויון. כבוש העבודה. חברה סוציאליסטית שתהווה מופת גם למען מהפכה סוציאליסטית עולמית. חברה חילונית מתנערת מהדת. בתחילה תמכו בידיש אחר כך שינו עמדתם ותמכו בשפה העברית כשפת הלאום.